

Lietuvos profsajungų ir aukštųjų mokyklų bendradarbiavimas

Lietuvos profsajungos

Lietuvos Profesinės sąjungos vadovaujasi LR Seimo priimtu 1991 m. lapkričio 21 d. LR Profesinių sąjungų įstatymu (aktuali 2003 m. lapkričio 3 d. redakcija) ir 2002 m. birželio 4 d. įstatymu Nr. IX-926 patvirtintu LR Darbo kodeksu, kuris sujungė pertvarkytus anksčiau galiojusius įstatymus: Lietuvos Respublikos darbo įstatymų kodeksą, Darbo sutarties įstatymą, Darbo apmokėjimo įstatymą, Kolektyvinių susitarimų ir sutarčių įstatymą, Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymą, Atostogų įstatymą, Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymą ir Švenčių dienų įstatymą.

Lietuvos Profesinių sąjungų įstatymas teigia:

- asmenys, teisėtai dirbantys pagal darbo sutartį ar kitais įstatymų nustatytais pagrindais Lietuvos Respublikos teritorijoje, įstatymo nustatyta tvarka turi teisę steigti profesines sąjungas ar stoti į jas savo interesams ginti;
- profesinės sąjungos yra savanoriškos, savarankiškos ir savaveiksmės organizacijos, atstovaujančios ir ginančios darbuotojų profesines darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus.

Šiuo metu Lietuvoje yra trys aukščiausios pakopos profsajunginių organizacijų junginiai:

- 1) *Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija (LPSK)* - <http://www.lpsk.lt/>;
- 2) *Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“* - <http://www.lps.lt/>;
- 3) *Lietuvos darbo federacija (LDF)* - <http://www.ldf.lt/>.

Šių junginių vadovai dalyvauja LR trišalės tarybos (darbdavių susivienijimų, profsajungos junginių ir Vyriausybės atstovų) nereguliuojamame darbe. Taryboje sprendžiami respublikos ekonomikos raidos, dirbančiųjų užimtumo bei atlygių sistemos, socialinių reikmių tenkinimo pagal respublikos galimybes klausimai. Tarybos svarstymų rezultatai yra rekomendacinio Vyriausybei pobūdžio.

Trumpai apžvelgsime minėtų profsajunginių organizacijų junginių veiklą.

Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija (LPSK) vienija 26 šakines organizacijas, t.y. ją sudaro apie 100 tūkst. narių. LPSK įkurta 2002 05 01. Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija yra nevyriausybinė organizacija, nepriklausoma nuo valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, darbdavių ir jų organizacijų, visuomeninių organizacijų ir judėjimų. LPSK yra Tarptautinės laisvųjų profesinių sąjungų konfederacijos (**ICFTU**), Europos profesinių sąjungų konfederacijos (**ETUC**) narė, bendradarbiauja su Tarptautine darbo organizacija (**TDO**).

LPSK misija – jungti bei ginti Lietuvos profesines sąjungas bei įtakoti valdžios institucijas darbo ir socialiniais klausimais.

LPSK funkcijos:

- atstovauja ir gina profesinių sąjungų narių teises;
- informuoja profesinių sąjungų narius ir visuomenę apie tikslus ir veiklą visuomenės informavimo priemonių pagalba;
- aktyviai dalyvauja trišaliame interesų derinime ir bendradarbiavime, sprendžiant socialines, ekonomines ir darbo problemas, paruošiant kvalifikuotas derybininkų grupes;
- dalyvauja LR trišalėje taryboje, siekia darbuotojams palankių metinių trišalių susitarimų;
- aktyviai dalyvauja sprendžiant socialines ir darbo problemas bei konfliktus;

- inicijuoja dvišalius kolektyvinius susitarimus, skatina derybas su darbdavių organizacijomis;
- periodiškai organizuoja konferencijas ir seminarus, vykdo švietėjišką darbą profesinių sąjungų nariams, dirbantiesiems;
- rengia specialias programas, organizuoja mokymus moterims ir jaunimui;
- leidžia informacinę ir konsultacinę medžiagą, kuri propaguotų profesinių sąjungų judėjimą;
- skatina LPSK atstovybių kūrimąsi regionuose;
- skatina LPSK Jaunimo bei Moterų tarybos veiklą.

Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“ (apie 3,5 tūkst. narių). Įkurta 1989 m., 1993 m. vasario 26 d. su Lietuvos Respublikos Vyriausybe pasirašyta jos pripažinimo sutartis. Jos struktūroje veikia: 12 gamybinių profesinių federacijų ir 24 miestų/rajonų teritorinės profesinės sąjungos, Moterų taryba, Jaunimo grupė. Yra įkurtas Darbininkų rėmimo fondas, kurio tikslas suteikti paramą sunkiai gyvenančioms darbuotojų šeimoms.

LPS „Solidarumas“ funkcijos:

- teikia teisinės, ekonomines, socialines konsultacijas;
- atstovauja derybose su darbdaviais dėl kolektyvinių sutarčių;
- atstovauja teismuose darbo užmokesčio, gražinimo į darbą ir kitose bylose;
- organizuoja mokymus, poilsį, reabilitaciją.

Lietuvos darbo federacija (LDF). Tai krikščioniškoji profesinė sąjunga, įsteigta Lietuvos krikščionių darbininkų atstovų suvažiavimo, įvykusio Kaune, 1919 m. rugsėjo 27-28 dienomis. Įkūrimo tikslas buvo tapti Lietuvos krikščionių darbininkų atskirų kultūrinių bei profesinių organizacijų apsijungimo centru. Darbo Federacijos atstovai atstovavo Lietuvos Seimuose, sprendė darbininkų kultūrinius, politinius ir profesinius reikalus. LDF veikla tęsėsi iki 1940 metų. Sovietinės okupacijos metais šios organizacijos veikla buvo sustabdyta. Atgavus nepriklausomybę, 1991 m. Lietuvos Darbo Federacija buvo atkurta ir šiuo metu turi apie 20 tūkst. narių. Nuo 2006 metų LDF yra Tarptautinės Profesinių Sąjungų Konfederacijos (ITUC) narė, nuo 2002 metų – Europos Profesinių Sąjungų Konfederacijos (ETUC) narė. 2001 m. buvo įkurtas LDF Švietimo centras, kuris nuo 2002 m. yra Europos centro dirbančiųjų klausimams (EZA, <http://www.eza.org/>) narys.

LDF funkcijos:

- lygių galimybių moterims ir vyrams įtvirtinimas darbo rinkoje ir lyčių stereotipų šalinimas (profesinio ir šeimos gyvenimo derinimas; subalansuoto atstovavimo skatinimas; mokymai ir visuomenės švietimas lyčių lygybės klausimais; tolerancijos ir supratimo didinimas, sklandant stereotipus apie pagyvenusias ir jaunas moteris, socialinės rizikos ir kitas grupes, kurios patiria diskriminaciją darbo rinkoje);
- švietimas (dirbančių moterų kvalifikacijos kėlimas; moterų, gimdymo ir vaikų priežiūros metu praradusių darbo įgūdžius, kvalifikacijos kėlimas; pagyvenusių moterų kuo ilgesnio dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas, taikant įvairias mokymo ir įdarbinimo schemas; moterų aktyvumo skatinimas dalyvaujant profesinės organizacijos veikloje, kuriant pilietinę visuomenę; profesinės sąjungos lyderių moterų kvalifikacijos kėlimas);
- sveikata ir sauga darbe (streso ir su darbu susijusios psichologinės rizikos mažinimas);
- bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio organizacijomis.

2007 m. įkurtas Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimas (toliau – *LAMPSS*). Susivienijimą sudaro 12 aukštųjų mokyklų ir 1 kolegija: Klaipėdos universitetas; **Kauno technologijos universitetas**; Kauno medicinos universitetas; Šiaulių universitetas; Lietuvos veterinarijos akademija; Vilniaus Gedimino technikos universitetas; Lietuvos muzikos ir teatro akademija; Vytauto Didžiojo universitetas; Vilniaus universitetas; Vilniaus pedagoginis universitetas; Lietuvos Kūno kultūros akademija; Mykolo Romerio universitetas; Kauno kolegija.

Iki Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimo (nuo 1990 m.) veikė Lietuvos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga, tačiau ji suskilo ir aukštosios mokyklos susivienijo į LAMPSS.

LAMPSS yra vienintelė organizacija Lietuvoje koordinuojanti savo narių – Lietuvos aukštųjų mokyklų darbuotojų – interesų atstovavimą Seime, vyriausybiniuose institucijose, profesinių sąjungų ir kitose organizacijose, juos ginanti ir tenkinanti kitus viešuosius interesus.

LAMPSS funkcijos:

- gerina darbuotojų darbo, profesinės veiklos sąlygas ir užtikrina darbuotojų socialines garantijas;
- teikia pasiūlymus tobulinant LR Aukštojo mokslo ir studijų įstatymą, kad jis atitiktų LR teisės aktus ir LR Konstituciją;
- siekia, kad profesinės sąjungos atstovautų darbuotojų interesus visose LR Vyriausybės institucijose lygiomis teisėmis su darbdaviais ir vyriausybės atstovais;
- siekia, kad profesinės sąjungos būtų atstovaujamos visose universitetų valdymo struktūrose;
- siekia, kad dirbančiųjų universitetuose atlyginimas būtų susietas su LR vidutiniu mėnesiniu einamųjų metų atlyginimu ir atitiktų atliekamą darbą.

Šiuo metu LAMPSS sudaro 1000 narių. Kol kas LAMPSS nepriklauso nei vienam Lietuvos profesinių sąjungų junginiui.

LAMPSS internetinė svetainė: www.lampss.lt

Lietuvos profsąjungų bendradarbiavimas su šalies universitetais

Nors savo veiklos tiksluose ir uždaviniuose profsąjungų organizacijos nurodo mokymosi skatinimą bei švietimo programų plėtros būtinybę, bei vykdo pačių numatytas mokymo programas, sisteminio profsąjungų ir Lietuvos universitetų bendradarbiavimo, susijusio su darbo patirtimi grįstu mokymusi visą gyvenimą, pavyzdžių nėra daug. Kita vertus, vis labiau akcentuojamas tokio bendradarbiavimo būtinumas, įmonių socialinės atsakomybės didinimas. Organizuojami viso gyvenimo mokymosi naudą ir skatinimo būtinybę atskleidžiantys seminarai.

Siekiant sėkmingo profesinių sąjungų ir universitetų bendradarbiavimo, pirmiausia svarbu ne tik užmezgti, bet ir palaikyti glaudžius ryšius su universitetais, aptarti galimus viso gyvenimo mokymosi programų sudarymo, jų vertinimo ir pan. klausimus.

Sėkmingo bendradarbiavimo pavyzdys – profesinė sąjungos „Solidarumas“ nuo 2005-03-01 iki 2008-05-30 vykdytas projektas „Profesinių sąjungų ir darbuotojų atstovų mokymas dirbti naujos ekonomikos sąlygomis, skatinant socialinį dialogą ir nedarbo prevenciją“. Įgyvendinant projektą, vykdant mokymus, buvo užmezgti ir palaikomi bendradarbiavimo ryšiai su Vilniaus Universitetu bei Mykolo-Riomerio Universitetu. Buvo parengta pavyzdinė bendradarbiavimo su švietimo institucijomis (šiuo atveju – universitetais) sutartis.

Numatant ir įgyvendinant konkrečias priemones, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į kitų šalių patirtį, atliekama jose taikomų profsąjungų ir universitetų bendradarbiavimo modelių analizė, jų pritaikymo Lietuvoje galimybių įvertinimas. Vienas pavyzdžių – 2008 08 21 vykęs Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ ir Tarptautinės laisvųjų profesinių sąjungų konfederacijos atstovo susitikimas, kurio metu susitarta, kad Tarptautinės darbo organizacijos Budapešto biuras ir Tarptautinė profesinių sąjungų konfederacija gali parengti švietimo projektą Lietuvos profesinėms sąjungoms, pagal jų poreikius.

Be to, galėtų būti skatinamas jau atliekamų mokymų (tokių kaip kompiuterinis raštingumas, kalbų mokymas ir pan.) dalijimasis geros praktikos patirtimi tarp skirtingų mokymus organizuojančių profsąjungų (ir/ar universitetų).

Siekiant konstruktyvaus profsąjungų ir universitetų bendradarbiavimo mokymo visą gyvenimą klausimais, taip pat reikėtų siekti integruoto profsąjungų ir universitetų bendradarbiavimo su institucijomis, dalyvaujančiomis ES renginiuose, skirtuose viso gyvenimo mokymo skatinimui. Pavyzdžiui, su švietimo ir mokslo ministerija, socialinės apsaugos ir darbo ministerija, švietimo mainų paramos fondu (Euroguidance). Šios institucijos aktyviai dalyvauja projektuose, skirtuose

Europos visą gyvenimą trunkančio profesinio orientavimo politikos tinklui kurti. Tuo labiau, kad LPSK jau dalyvauja įvairiose trišalėse Lietuvos Respublikos tarybose (tame tarpe ir profesinio mokymo taryboje), nagrinėjančiose darbo bei mokymo klausimus.

Taip pat reikalingas išsamios informacinės sistemos, apimančios profsajungų bendradarbiavimo su universitetais klausimus, sukūrimas, nuolatinis atnaujinimas bei rėmimas.

Taigi, ypač esant itin mažai Lietuvos profsajungų ir universitetų bendradarbiavimo, susijusio su darbo patirtimi grįstu viso gyvenimo mokymusi, patirčiai, bei atsižvelgiant į kitų šalių patirtį, svarbu ne tik sukurti abipusius ryšius tarp profsajungų ir universitetų, bet ir įvertinti bei panaudoti visas galimybes šiam bendradarbiavimui palaikyti bei plėtoti.